Turkish Studies

Language and Literature

Volume 14 Issue 4, 2019, p. 1879-1891

DOI: 10.29228/TurkishStudies.36922

ISSN: 2667-5641

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 05.09.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 20.12.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (21.12.2019)-Referee 2 (26.09.2019)

This article was checked by intihal.net.

TÜRK POETİKA TARİHİNDE YENİ BİR İSİM: MURAT KAPKİNER ve ŞİİR ÜZERİNE BİR ŞEYLER SÖYLEMEK ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ

*Abdullah HARMANCI**

ÖZ

Poetika, diğer sanat dallarına ilişkin olarak kullanılmış olsa da, daha çok edebiyatın ve daha özelde ise şiirin odaklandığı bir alandır. Şiirin ne olduğu, onu diğer sanatlardan veya türlerden nasıl ayırabileceğimiz, hangi özelliklerin şiir türünün dışında yer alması gerektiği gibi soruları cevaplar. Bir edebi esere odaklandığımızda edebi eleştirinin sınırları içerisine girmiş oluruz halbuki edebi eserin ne olduğuna odaklandığımızda poetikanın alanına girmiş oluruz. Yeni Türk edebiyatında poetika yazan isimler araştırıldığında, öncelikle Ahmet Haşim, Orhan Veli Kanık, Necip Fazıl Kısakürek, Asaf Halet Çelebi, Salah Birsell gibi kalemler hatırlanır. Son dönemlerde yeni poetik metinler üreten ediplere rastlanmaktadır. Romancı ve şair yönleriyle tanıdığımız Murat Kapkîner, 2001 yılında yayımladığı *Şiir Üzerine Bir Şeyler Söylemek* adlı eseriyle poetika birikimimize yeni bir halka eklemiştir. Murat Kapkîner, poetikasında şu konular üzerinde düşünür: “Şiir nedir?, Şair kimdir?, Şiirin işlevi nedir?, Şiir nasıl yazılır?, Evrensel şiirin özellikleri nelerdir?, Şiirde anlam problemi, şairin eğitimi, şiir okuyucusu, şiirin amacı...” Bu makalede; Murat Kapkîner’in şiire getirdiği tanımlar, şaire ve şiire yüklediği işlevler, şiirin yaratım sürecinde şairin tecrübe ettiği duygular, okuyucuların şiirle ve şairle girdikleri iletişim ve bu süreçte yaşanan sorunlar, şiirde anlam problemi, şairin kendini yetiştirme süreci gibi konular doğrultusunda bilgiler verildikten sonra, Kapkîner’in Türk poetikası içerisinde nerede durduğu, poetika birikimimize neler kattığı soruları cevaplandırılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Poetika, Modern Türk Şiiri, Murat Kapkîner.

Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi, E-posta: abduallah_harmanci@hotmail.com

**A NEW NAME IN THE HISTORY OF TURKISH POETICS:
MURAT KAPKINER AND EXAMINATION OF WORK TITLED
SAYING SOMETHING ON POEM**

ABSTRACT

Although poetics has been used in relation to other branches of art, it is an area where more literature and more specifically poetry focuses. It answers questions such as what poetry is, how we can distinguish it from other arts or genres, what features should be included outside the genre of poetry. When we focus on a literary work, we fall within the boundaries of literary criticism, whereas when we focus on what the literary work is, we enter the field of poetics. When the names composing poetics in the new Turkish literature are searched, firstly the poets, such as Ahmet Haşim, Orhan Veli Kanık, Necip Fazıl Kısakürek, Asaf Halet Çelebi and Salah Bırsel are remembered. Recently, the scholars composing new poetic texts are being encountered. Murat Kapkiner, who is known in terms of his novelist and poet aspects, added a new work to our poetic knowledge with his work titled *Şiir Üzerine Bir Şeyler Söylemek* published in 2001. Murat Kapkiner thinks in his poetics on the following : What is poetry ?, Who is a poet ?, What is the function of poetry ?, How is poetry composed ?, What are the characteristics of universal poetry?, The problem of meaning in poetry, poet's education, poetry reader, the purpose of poetry... ” In this article; after providing information about topics such as the definitions brought by Murat Kapkiner to poetics, the poet and the functions that the poet attributes to the poem, the emotions experienced by the poet during the creation process of poetic, communication of readers with the poetics and the poet and the problems experienced in this process, the problem of meaning in the poet, the process of poet in improving himself, it is attempted to answer the questions about the position of Kapkiner in Turkish poetics and his contribution to our poetic knowledge.

STRUCTURED ABSTRACT

Although poetics is used in different meanings throughout history, as of today, it is possible to say that poetics is discussed as “theories on poetry”. When considered within the context of Modern Turkish literature, it could be said that poems referring to poetics are divided into two groups. In the first group, there are poets who directly wrote poetics: poets such as Ahmet Haşim, Orhan Veli, Necip Fazıl, Asaf Halet Çelebi, Salah Bırsel, İsmet Özel and Murat Kapkiner are included in that group. And poets whose poetic opinions have been compiled by others with reference to theoretical writings they discussed in different times constitute the second group. Many examples for the Second New Poets from Namık Kemal to Yahya Kemal, from Ahmet Hamdi Tanpınar to Cahit Zarifoğlu, İlhan Berk, Cemal Süreya constitute that second group. With his work titled *Saying Something on Poem*, Murat Kapkiner takes part in poets who wrote their own poetics. Murat Kapkiner who has been included in our literature with his novels and poems was born in 1950 at Malatya and graduated from Malatya Institute of Art for Boys

and Air Non-Commissioned (NCO) Officer Vocational School. He worked as technical NCO at air forces and retired in 1975 on his own motion. Kapkîner who has been published on some literary journals such as *Kelime*, *Varide* entered into literature with his novel titled *Güz İnsanları* (*Fall People*) published in 1982. He directed to poem since 1990. He showed tendency to poem since 1990. He published some poetry books such as *Not Düştüm Besmeleye* (*I made a note on Basmala*) (1990), *Anne Ben Artık İyiyim* (*I am fine now Mum*) (Undated), *Elifbamdan Artakalan* (*Remaining behind Elifbam*) (1994), *Ademin Müstesna Ölümü* (*Exceptional Death of Adam*) (1998), *Kimsenin Aklına Gelmeyen* (*Those not coming back to somebody*) (1999) etc. When poetics of Murat Kapkîner is read, it would be seen that those he said about poem are divided into following titles: “What is poem? Who is Poet? What is the function of poem? What are the features of universal poem? Meaning problem in poem. Training of poet. Poetry reader. Purpose of poem.” Not let’s try to explain these titles with a couple of sentences: Murat Kapkîner answers the question what is poem? is inexpression is the expression of inexpression once again. If love is the discovery of God by the means of skill, poem is the language of this discovery. It is putting dilemma into words. Poem is a wheeze produced during an electric shock. He regards it as a language of human’s struggle to reach God and of this journey. And in the title who is poet?, Kapkîner imagines poet in a space between metaphysical world and physical world. He says that poet discloses people who are not like him/her some secrets from the depth of metaphysical world. He defines poet as a “conversion tool”. Poet is a mysterious person who carries some messages from metaphysical world. It reminds people who forgot their being for the sake of passions in their world their real values. Kapkîner thinks as follows about the function of poem: poem is existing to awake people from known world, to disturb people and emphasize his/her incapability. He says that poem brings human around and removes drunkenness. Poet remained between two worlds and person who transmits words from the world that we know to the world that we do not know and the function of poem is to awake human about the real world. Right after that, to prevent misunderstandings, Kapkîner says that the poem has no solution finding and therapeutical aspect. When referring to how to write poem, after explaining how Necip Fazıl wrote his some poems, Kapkîner says that there might not be any direct relationship between event that caused writing poem and excuse. Poem may point out a very deep reality, but poet might find that reality in a very simple way. So there might not be any direct relationship between writing poem and result appeared. Contrary to popular belief, he does not approve looking for spaces covered with natural beauties for writing poem. On contrary, he says that spaces for writing poem could be plainer and gloomier. When referring to question; “What are the features of universal poem?” Kapkîner says that for universalization of poem, as mentioned above, it must be “inappropriate” and must have the love references, although it has local objects. He also says that provocation and being existence/human oriented will universalize the poem. And in the meaning problem in poem, Kapkîner thinks different from traditional aspect which claims that the meaning of poem is inside the stomach of poet. Deep meaning of poem is inside poem. Kapkîner says that the meaning of poem could be bilateral. He gives examples for the matter in which the poem involves connotations that will make

reference to both personal loves and divine love. Hence, poem may have equivocality. He mentions that knowing the object of poem may complicate the meaning of poem. It is harder to understand real, specific poems, because the pure poem that attempts to awake us from appropriate worlds and inform us about inappropriate worlds is frequently described as “incomprehensible”. Murat Kapkırer considers master-apprentice relationship unconditional about “Training of the Poet”. He thinks that skill would not be enough. He says that it is required to entreat to obtain specificity. Kapkırer who said that no discipline will be without master in the world considers it necessary in a poem. With reference to “Poetry Reader, Kapkırer attributes a meaning and loads reader with a charge: Kapkırer who generally refers to the poetry reader or poetry listener related to meaning problem in a poem thinks that poetry reader or poetry listener should have a certain endowment. He says that sometimes attributing a meaning on poetry greater than it has makes difficult to understand poem and reader behaves wrongly in this point. Murat Kapkırer opined about “the purpose of poem”. Kapkırer who thinks over what for is the poem, answers this into two different planes. It is “for nothing” when being written. “And it is everything after its emergence.” He mentioned that he did not approve simplicity such as clearly giving a message in poem when stating that the poem does not have any problem to offer a solution. After these titles, we should mention following truth: poetics of Murat Kapkırer is the one that is predominant in respect of metaphysics/religious/mystic aspects. References of Kapkırer is the Holy Koran, Hadiths of our prophet and important names of Islamic Sufism such as Mevlana, Yunus etc. Existentialist philosophers such as Kierkegaard Nietzsche should be added in these names. If it would be reminded that the poetics of Alaattin Karaca followed two different lines after tanzimat reform era which is religious/mystic/ metaphysics and non-religious/positivist/materialist in the Turkish poetics, it would not be difficult to say that Kapkırer followed the first of these lines. As far as we know, it is not possible to mention any poetics that concentrates on religion so much in our literature, including poetics of Asaf Halet Çelebi and Necip Fazıl. In the poetics of Kapkırer, formal aspect and plastic aspect of poem were not interested in so much and the answers of questions about poem and its function were looked for. It could be said that the poetics of Necip Fazıl and Asaf Halet Çelebi are close to the poetics of Kapkırer in the Turkish poetics. It is also possible to establish some connections with the poetics of İsmet Özel. It must be emphasized that with references to Islamic mysticism and with the mysticism-focused approaches in the fields related to poetry, the poetics of Murat Kapkırer shall/should have a different place among the modern poetics written in the Modern Turkish literature.

Keywords: Poetics, Modern Turkish Poetry, Murat Kapkırer

1.Giriş

“Poetika” terimi hakkında yazılanların edebiyatımızda önemli bir yekûna ulaştığını söylemek mümkündür. Gerek terimin kavramsal çerçevesi, gerekse modern dönemde yazılan poetik metinler üzerine çeşitli incelemeler yapılmıştır.¹ Biz bu makalemizde, poetika terimi üzerine

¹ Bu literatür içerisinde ilk elde zikredebileceğimiz telif kitaplar arasında, Orhan Okay’ın *Poetika Dersleri* (2004), Alaattin Karaca’nın *İkinci Yeni Poetikası*, Ahmet Sarı’nın *Türk ve Alman Poetikasının Kitabı* (2006), Hakan Sazyek’in

söylenenleri ya da edebiyatımızın poetik metinleri hakkında yazılanları yinelemek yerine, Murat Kapkıner'in 2001 yılında yayımladığı *Şiir Üzerine Bir Şeyler Söylemek* adlı poetikasını incelemek ve bu poetikanın modern edebiyatımızda daha önceden yazılmış poetikalar içindeki yerini belirlemek istiyoruz. Bu belirlemeyi yapabilmek için, modern dönemde yazılmış olan poetikalardan kısa da olsa bahsetmek gerekecektir. Burada vurgulanması gereken, genellikle modern edebiyatımız döneminde yazılmış poetikalardan bahsedildiğinde, belli başlı birkaç ismin genel kabul görmüş olması ve özellikle son dönemde yazılmış poetikalardan habersiz olunduğu gerçeğidir. Çalışmamız, modern edebiyatımız içerisinde son dönemde yazılan poetik metinlerden birini ön plana çıkarmayı amaçlamaktadır.

Tarih boyunca farklı anlamlarda kullanılmış olsa da, bugün itibarıyla poetikanın “şiir sanatı üzerine teoriler” (Okay, 2004: 18) şeklinde ele alındığını söylemek mümkündür. Turan Karataş terimi “Şiir sanatı üzerine yazılmış/söylenmiş derli toplu görüşleri, teorileri içeren yazı. ...Poetika terimi, bir şairin kendi şiiri ve genel olarak şiir sanatı üzerine düşüncelerine içeren yazı veya yazılar bütünüdür.” (2007: 375) şeklinde tanımlar. Poetika terimi bugünkü sarahatine uzun yüzyıllar boyunca gerçekleşen farklı kullanımlardan, yaşanan kimi tartışmalardan sonra ulaşabilmiştir. Aslında hala tam bir sarahatten bahsetmek doğru olmaz. Bu konudaki karmaşıklık/karışıklığı göstermesi bakımından Alaattin Karaca'nın söyledikleri önemlidir: “Özellikle edebiyat alanında sıkça karşılaşılan bir sözcük olan poetika, tarih boyunca farklı anlam ve alanlarda kullanıldığından, hala içinde birtakım tereddütleri barındıran bir terimdir. Terimin anlamına ve alanına ilişkin bu tereddüdün doğmasında, Aristo'nun *Poetika*'sından bu yana sözcüğün kimi kez genel anlamda ‘taklide dayanan sanatsal etkinliğin yaratımı’yla, kimi kez yalnızca ‘şiir sanatı’yla, kimi kez estetik alanı içinde düşünülerek ‘güzelliğin felsefesi’yle, kimi kez de ‘edebilikle, edebiyat söyleminin yapısı işleyişiyle ilgili kurallar bütünü’ anlamında kullanılmasına neden olmuştur denebilir.” (Karaca, 2010: 13) Poetika terimiyle ilgili tartışmaları bir yana bırakarak, bu kavramın modern edebiyatımızdaki örneklerine kısaca değinebiliriz.

Modern edebiyatımız bağlamında düşünüldüğünde, poetikalarından bahsedilen şairlerin iki gruba ayrıldıklarını söylemek mümkündür. İlk grupta, doğrudan poetika kaleme almış şairler bulunmaktadır: Ahmet Haşim, Orhan Veli, Necip Fazıl, Asaf Halet Çelebi, Salah Bırsel, İsmet Özel, Murat Kapkıner gibi şairler bu gruba girerler.² Farklı zamanlarda ele aldıkları teorik yazılardan hareketle başkaları tarafından şiir görüşleri bir araya getirilmiş şairler ise ikinci grubu teşkil ederler. Namık Kemal'den Yahya Kemal'e³, Ahmet Hamdi Tanpınar'dan Cahit Zarifoğlu'na⁴, İlhan Berk, Cemal Süreya gibi İkinci Yeni şairlerine⁵ kadar pek çok örnek ise bu ikinci grubu oluşturur. Biz burada, Murat Kapkıner poetikasını daha iyi anlayabilmemiz ve algılayabilmemiz için, ilk grup şairlerinin poetikalarından kısaca bahsetmek istiyoruz.

Cumhuriyet dönemi poetikalarına “yön veren ilk çıkışı” yapacak olan (Karaca, 2010: 52-53) Ahmet Haşim, poetikasında şiirde mana ve vuzuh kavramları üzerinde durmuş, şiirin şekli konusunda bir düşünce beyan etmemiştir (Doğan, 1990). Şiirin nesir gibi anlaşılacak için değil, duyulmak için yazıldığını söylemiş, “...musıki ile söz arasında sözden ziyade musıkiye yakın

Şiir Üzerine Şiirler (2001) adlı eseri, Muhammet Nur Doğan'ın *Fuzuli'nin Poetika'sı* (2002), Ali İhsan Kolcu'nun *İsmet Özel'in Poetika'sı* (2009), İlhan Berk'in *Poetika'sı* (2010), Behçet Necatigil'in *Poetika'sı* (2010) sayılabilir.

² Bizim edebiyatımızda, poetikaların şairler tarafından yazıldıkları gibi bir ön kabulün geliştiğini görmekteyiz. Genel manzara da bu kabulü doğrular. Ancak Sadık Kemal Tural gibi, akademik kimliği ile tanındığı halde poetika yazmış isimlere rastlanmaktadır. Tural'ın “Şiirin Dünyasına Yaklaşmak” adlı poetika denemesi için *Konevi* dergisinin 1983 yılında yayımlanan 10., 12., 13., ve 15. sayılarına bakılabilir.

³ Yahya Kemal'in şiire dair görüşlerini derli toplu bir makale halinde yayımlayan Okan Koç'un çalışmasına bakılabilir: Koç, 2008: 165-191.

⁴ Cahit Zarifoğlu'nun şiir görüşlerinden hareketle onun poetikasını yazmaya teşebbüs eden isimlere rastlanır: Narlı, 2007: 160-164; Erdoğan, 2006: 126-131; Maraşlıoğlu, 2003: 267-279.

⁵ Bk. Karaca, 2010.

mutavassıt bir lisan” (Haşim, 1994: 70) olduğunu belirtmiştir. Şiirin düzyazıya çevrilemeyecek bir nazım ve bir hikaye değil, sessiz bir şarkı olduğunu söylemiş, manalarını okuyucunun ruhundan alan şiirlerin en güzel şiirler olduğunu belirtmiştir. “Kapalı şiiri benimseyen Haşim, bu tavrında iki durumu dikkate almıştır. Birincisi, okuyucunun, şiiri yeniden kurmasını sağlamak, ikincisi kapalılıkta bir güzellik olduğuna inanmaktır.” (Doğan, 1990). Bu poetika hakkında, Alaattin Karaca, Orhan Okay’ın incelemelerini de esas alarak şunları söyler: “...Haşim, şiirde anlam, açıklık-kapalılık, şiir-okur ilişkisi vb. konular üzerinde durur ve ‘müzik’i şiiri düzyazıdan ayıran en önemli öge olarak ele alır. Bu yazı, Türk edebiyatında İkinci Meşrutiyet’ten sonra, şiiri çoğunlukla siyasal tartışmalar doğrultusunda, Divan şiiri-halk şiiri, aruz-hece ve sade dil bağlamında değerlendirenlerin dışında, şiirin içinde kalarak ele alan ve şiiri araç olarak görmeyen ilk ciddi şair poetikasıdır.” (Karaca, 2010: 53)

Orhan Veli tarafından kaleme alınmış olan Garip poetikası “...bir reaksiyon ve ‘Kitabe-i Seng-i Mezar’ şiirine yöneltilen tenkitlere cevap niteliğindedir. Bu yazıda şiirin ne olduğu ve ne olmadığı, şiirde dış yapı ve içyapı meselesi, şiir – toplum ilişkisi ayrıntılarıyla anlatılmıştır. ...Orhan Veli, poetikasını, okuyucu – şüphe probleminin izahı üzerine kurmuştur. ...Onun tek derdi, okuyucunun kafasına yerleşen kalıp düşüncelerdir. Orhan Veli bütün mesaisini bu düşüncelerin kural olmayacağını izah etmekle geçirmiştir.” (Doğan, 1990) Orhan Veli, şiirde vezin ve kafiyein gerekliliğine inanmaz. Ahenk, ona göre, bunlarsız da sağlanabilir. Şekil şiirin kalıbı değil, kendisidir. Orhan Veli, şiirde dile büyük önem verir. Şairaneliği reddeder. Edebi sanatlara karşı çıkar. Mısracı ve musikici görüşe karşıdır. Şiirde yapıyı önemser. Şiirde anlam düz ve dolaysız olmalıdır. Şiirde anlamla fikir aynı şeyler değildir. Şiirde ideoloji telkini de olmamalıdır. Ahmet Haşim’in ferdiyetçiliğine ve Nazım Hikmet’in toplumculuğuna karşı çıkar.⁶ (Okay, 1992: 37)

Orhan Okay, Necip Fazıl’ın poetikasını kendinden öncekilerle kıyaslayarak şu belirlemelerde bulunur: “Necip Fazıl’ın poetikası Orhan Veli’ninki gibi pozitivist ve şüphecî bir temele oturmuş değildir. Ne de Ahmet Haşim’inki gibi müphem, karanlık, agnostik ve rölatif. Pozitivist değildir, çünkü güzele ve estetik duygularla ilgili konulara, akılla beraber belki daha çok sezgiyle, sevk hissiyle yaklaşmak gereğini benimsemiştir. Şüphecî değildir, çünkü kendisinden önceki estetik ve poetik değer yargılarını, hiç değilse estetik formun varlığını reddetmemiş, yeniliği bunlar üzerine kurmuştur. ...Bu poetika temelde mistik bir kaynağa bağlanmakla birlikte Haşim’de olduğu şekilde adeta mutlak bir bilinemezliğe terk edilmiş de değildir.” (Okay, 2004: 173) Necip Fazıl’ın şiir anlayışını mutlak hakikati arama işi olarak ifade etmesi, bir bakıma poetikasını dini temeller üzerine oturtması, edebiyatımızda “Tanzimat’tan beri süregelen ve genelde ‘din dışı’ bir gerçeklik anlayışına bağlı kalan poetikalara da bir ilk tepki” olarak düşünülmüştür (Karaca, 2010: 55).

Salah Birsell’in 1947 yılında *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*’nde yayımlamaya başladığı “Yeni Bir Şiirin İlkelerine Doğru” adlı yazısı, sonradan farklı edebiyat dergilerinde yayımına devam etmiş, 1952 yılında ise *Şiirin İlkeleri* adıyla kitaplaştırılmıştır (Birsell, 1986: 8). Bu kitaptan hareketle bir inceleme yazısı yayımlayan Havva Sena Yaman, bu poetika ve yazarı hakkında “O, şiirde orta yolu benimsemiş, şiirin ilkelerine sırf kendi düşüncesiyle varmak yerine, şiirden yola çıkarak varmayı tercih etmiştir. Bu bakımdan, onun görüşleri için ‘orijinal’ kelimesi yerine ‘genelgeçer’ sıfatını kullanmak uygun olur.” (Yaman, 2005: 187) demektedir. Birsell, poetikasının ön sözünde, “İlkeler yazılırken, gerçeğin varlığını hiçe sayan sanat anlayışlarıyla, çok kişisel denilebilecek düşünce oyunlarına kapılmamağa çalışıldı. Bunun için; edebiyat ürünleri hiç gözden uzaklaştırılmadı ve varılan yargıların, sonradan şiir örnekleriyle doğrulanması yerine, şiir örneklerine dayanılarak yargılar vermek yoluna gidildi.” (Birsell, 1986: 5) der. Birsell, şiirin bütüncüllüğü, şiir işçiliği, şiir dili gibi konulara önem verir.

⁶ Garip poetikasıyla ilgili olarak ayrıca bk. Sazyek, 1999: 57-120.

Asaf Halet Çelebi'nin poetikası, genel olarak "saf şiir" anlayışı çevresinde değerlendirilir. Çelebi, İstanbul dergisinin Temmuz – Aralık 1953 tarihli altı sayısında, altı parça tefrika halinde "Benim Gözümde Şiir Davası" adıyla poetikasını yayımlamıştır. Bu yazılar, sırasıyla "Saf Şiir, Şiirde Vuzuh, Şiirde Şekil, Mücerred Şiir, Şiirde Ruh Anı, Şiirlerimde Mistisizm Temayülü" başlıklarını taşırlar (Miyasoğlu, 1993: 98-125). Mehmet Can Doğan, Çelebi'nin diğer poetika yazarlarıyla ilişkisini şu cümlelerle verir: "Asaf Halet, vezin ve kafiye, teşbihe, sanatlar arasındaki tedahüle karşı çıkmasıyla Garipler'e yaklaşır. Şiirin kapalı olması ve saf şiir meselelerinde ise Ahmet Haşim'in yanındadır. A. Haşim'e yakınlığı garipten daha fazladır." (Doğan, 1990) Çelebi, şiiri, güzelliğe varmak için kelimeleri tertip etme sanatı olarak görür (Miyasoğlu, 1993: 98). Poetikasının başında, peygamberimizin, "Allah'ın arşı altında anahtarları şairlerin dilleri olan birtakım hazineleri vardır." hadisini zikreden Asaf Halet, saf şiir anlayışını biraz da bu hadis üzerine oturtur. Şiirde hikâyelemenin, betimlemenin, benzetmenin gereksizliğine inanan Çelebi, saf şiirin bunlarsız olması gerektiğini düşünür. Orhan Veli gibi sanat dallarının tedahülüne karşı çıkan Çelebi, "Şiir basmakalıp bir peyzaj, ulu orta bir hikâye olmadığı gibi, neyi ifade ettiği belli olmayan bir musiki de değildir. Fakat şiirde bunların hepsinden birer nebze bulunmak icap eder." (Aktaran: Doğan, 1990) der. Şiirde ölçü ve kafiyenin itibarı olduğunu söyleyen şair, her şiirin muhtevasının kendine mahsus bir ölçüyü ortaya çıkarması gerektiğini düşünür (Miyasoğlu, 1993: 106). Dönemin toplumcu gerçekçileriyle anlaşamayacağı poetikasının genel havasından da belli olan Asaf Halet, onları doğrudan hedef alır: "Şiiri içtimaileştirmek iddiasında bulunanlar; şiiri sıkılmış yumruklarına ve makine gürültülerine boğmak gibi siyasi bir gaye istihdaf eden kötü propagandistlerdir." (Aktaran: Doğan, 1990). Asaf Halet'in poetikası devrin şiir anlayışına bir tepki olmakla, Ahmet Haşim poetikasıyla etkiler taşımak arasında kendine bir vücudiyet bulmuştur. Onun poetikası için, ferdî, kapalı, soyut, mistik bir şiirin poetikasıdır, denebilir.

Modern edebiyatımız içinde poetikasını yazan şairlerden biri de İsmet Özel'dir. Turan Karataş, İsmet Özel'in *Şiir Okuma Kılavuzu*'ndaki yirmi yazıdan yirmi cümlelik bir özet çıkarmış ve bu özeti de özetini aşağıdaki cümlelerde ifade etmiştir: "...şiir, titizlik, saygı ve bilgi ister; hayatlarında kendisine yer açamayanlara da yüz vermez. İnsandaki hasret giderme duygusunu tatmin eder şiir. İnsanlık içindir ve daha çok onun en kritik dönemlerinde boy atar. Kendi okuruna sahip çıkan şiir yaşama hakkı elde edebilir. İdeolojiden uzak durması gerekir şiirin. Çünkü o, bir dünya görüşünün kaynak metni değildir. Her şeye rağmen umuttan söz açmalıdır şiir; aynı zamanda hakikati anlamının da hakikat fişegidir. Geçmişle ve gelecekle bağını koparmadan ama onlardan kurtularak var olabilir ancak. İmge sanatı olan şiir, düzyazıya dönüştürülemez. Kendisine has bir mantık taşır. Şiiri algılamak / anlamak birdenbire ve doğrudan olur. Ne düşür ne gerçektir şiir; hem ikisi hem de hiçbiridir. Asil bir isyandır şiir ve duyarlık sahibi her insan onu okumaya muhtaçtır." (Karataş, 2011: 56)

Modern poetikamıza bu kısa bakıştan sonra, poetikasını inceleyeceğimiz Murat Kapkıner'i genel bir çerçeve içinde tanıyalım: 1950 yılında Malatya'da doğmuş olan Murat Kapkıner, Malatya Erkek Sanat Enstitüsü ve Hava Astsubay Okulu'ndan mezun olmuştur. Hava Kuvvetleri'nde teknik astsubay olarak çalışmış ve 1975'te re'sen emekli olmuştur. *Kelime*, *Varide* gibi edebiyat dergilerini yayımlayan Kapkıner, edebiyata 1982 yılında yayımladığı *Güz İnsanları* romanıyla girer. 1990 yılından itibaren şiire yönelir. *Not Düştüm Besmeleye* (1990), *Anne Ben Artık İyiyim* (tarihsiz), *Elifbamdan Artakalan* (1994), *Ademin Müstesna Ölümü* (1998), *Kimsenin Aklına Gelmeyen* (1999) gibi şiir kitapları yayımlamıştır.⁷

Kapkıner, bu incelemeye konu olan *Şiir Üzerine Bir Şeyler Söylemek* (2001) adlı eserinin bir yerinde "...poetika üretenler her ne kadar yer yer genellemeler yapsalar, perspektivi geniş

⁷ Murat Kapkıner'in hayatı ve eserleriyle ilgili olarak bk. Işık, 2006: 1944-1945; *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, 2003: 550.

tutmaya çalışsalar da, aslında kendilerini, kendi ürünlerini anlatmaya çalışmaktalar. Ben de onlardan biriyim.” (2001: 34) derken, şiir hakkında söylediklerinin daha çok kendi tecrübelerinin bir sonucu olduğunu ifade etmiş olur. Nitekim kitaba bir ön söz yazan Efkan Bahri Keskin de, “Okuyacağınız Poetika, Murat Kapkîner’in kendi şiirinden yola çıkıp genel olarak şiirin ‘ne’liği üzerine yazmış olduğu denemelerini kapsıyor.” (Kapkîner, 2001: 7) demektedir.

Bu girişten sonra, Kapkîner’in poetikasını incelemeye başlayabiliriz. Bu inceleme sırasında, öncelikle şairin eserdeki kendi başlıklarını esas alarak bu başlıkları özetleme yoluna gideceğiz. İkinci bölümde ise, Kapkîner’in yaklaşımlarını belli konular çevresinde toplayacağız. En sonunda çıkaracağımız tabloda, bir poetikada bulunması muhtemel konuları sıraladıktan sonra, Kapkîner’in bunlardan hangilerine yer verdiğini göstermeye çalışacağız.

2. Murat Kapkîner’in Poetikası:

Murat Kapkîner poetikasını on dokuz başlıkta toplamıştır. Burada, Kapkîner’in her bir başlıkta neler söylediğini, özlü bir biçimde ortaya koymaya çalışacağız:

2.1. “Şiirin Sahtekârlığı/Yetersizliği”: Şiir de başka sanatlar gibi, insanı, insanın kendisinde zaten var olan hakikate, sonsuz olana kıskırtır. Şiir gerçekte ölü kelimelerden ibarettir. Şiir ve diğer sanat dalları bu sebeple “sınırlı”dırlar. “Bu *sınırlılar*, sınırsızca kıskırttığı *sınırsız*, çağrıştırdığı, yaşattığı, yarattığı sürece içinde bir sahtekârlık var demektir.” (Kapkîner, 2001: 13) Şiir, insana yöneldiği ve insanda hazır bulunan derinliği bir şekilde ona hatırlattığı için önemlidir. Fakat bu hazine zaten insanda hazır bulunmaktadır.

2.2. “Şiirin Bahanesi”: Kapkîner’e göre, şiirle, şiirin şairde ortaya çıkışı arasında belli bir mantık aramak yanlıştır. Şiiri ortaya çıkartan oldukça ilgisiz bir bahane olabilir. Şair “icbar altında”dır. (Kapkîner, 2001: 16) Kapkîner, “halis şiir”in, şairin insanlara bir şey söylemek için değil, tamamen bir iç zorlama ile yazdığı şiir olduğunu söyler. Bahanesi ne kadar “saçma” da olsa, okurun şiire saçma diyememesi, “Anlam şairin karnındadır.” diye özetlenebilecek olan genel önyargıyı boşa çıkartır. Anlam şairde değil şiirin kendisindedir. Kapkîner burada bir de tanım yapar: “...her iyi şiir, ifade edemeyişi, bir kez daha ifade edemeyişin ifadesi”dir (Kapkîner, 2001: 18).

2.3. “Şiirin Vatanı”: Kapkîner’e göre şair, fiziki âlemlerle metafiziki âlem arasında kalmış “arada” bir varlıktır. Metafiziki âlemin derin gerçeklerini, aşkın olmayan âlemin sözlerine, koşullarına, imkânlarına tercüme eder. Şair bir “çevrim aleti”dir. Kapkîner, “(Şiir) sizi bir tür delilik veya bir tür rüya ile saçma alana itekler: O saçmalıkta izah edemediğiniz bir kemali duyumsarsınız.” (Kapkîner, 2001: 21) cümleleriyle, şiirin, okur üzerindeki etkilerinden bahseder.

2.4. “Şiirin Nesnesi”: Şiirin anlaşılmasını zorlaştıran sebeplerden birinin de şiirin nesnesinin bilinmemesi olduğunu söyleyen Kapkîner, görüşlerini İsmet Özel’in “Cellâdım Gülümserken...” şiirinden örnekler vererek açıklar. Geleneksel şiirle çağdaş şiiri kıyaslayan yazar, ikincisinin her şair elinde kendine mahsus “mazmun”larla/imgelerle kullanılabildiğini ifade eder. Ona göre her şiirin nesnesi yoktur ama nesnel şiirlerin anlaşılmalarda nesnelerinin tespit edilmesine bağlıdır. Okurun şiire gereğinden fazla anlamlar yüklemesinden dolayı, şiirleri anlamakta zorlandığını ifade eder.

2.5. “Şiirin Referansı”: Kapkîner, usta – çırak ilişkisini her şair için gerekli görür. Şaire yeteneğin yetmeyeceğini, bir ustanın eteğini tutmak gerektiğini belirtir. Genç bir şairin bir başka şairin etkisinde olmasını normal, kıdemli bir şairin hala bir başka şairin etkisi altında olmasını ise yanlıştır bulur. Kapkîner, “etki” ile “referans” terimlerini birbirinden ayırır. “Dışardan bakıldığında aynı şey sanılan etkiyle referansın arasında ilke olarak fark yok; sıhhat açısından uçurum var. İkisi de bir ilk muharrik, ilk etkidir. Fakat birinde marifet var birinde yok.” (Kapkîner, 2001: 29)

2.6. “Şiirin Basitliği”: Bu alt başlıktan, Kapkıner’in daha çok şiirin anlamı üzerine görüşlerini açıklayacağı anlaşılıyorsa da, buradaki “basit” nitelemesi, tasavvufi içeriklidir. Tevhidi olan, saf olan, tek olan, kesrete bulaşmayan gibi anlamlar içerir. Şiir, tevhidi olanla masiva arasında kaldığında, şüphesiz ki ilkinden yanadır. “Aşk Tanrı’yı marifeten keşf (yani tasavvuf); şiir bu durumun dili.” (Kapkıner, 2001: 32) der. “Şiir karmaşık âlemin, karmaşasındaki bir bahaneden hareketle, doğrusu sudan bir bahaneyle, basite göndermede bulunur, basiti söyler, duyumsatır.” (Kapkıner, 2001: 33)

2.7. “Şiirin Dili”: Şiir “ben”in dilidir. Şaire gözlemcilik hiç yakışmaz. Şiir öznedir. Öykü ve roman ise nesnedir. Gözlemcilik pozitif bilimin yöntemidir. Şiir böylesine bir bilimselliğe karşıdır. Şairinki “spontan dikkat, spontan gözlem”dir. Şiirde konuşan özne mutlaka şair olmalıdır (Kapkıner, 2001: 36).

2.8. “Şiirin Dini”: Kapkıner, bu bahiste, tekvinî din ve teklifi din terimlerinden yola çıkarak, şairlerin cezbeye tutulduklarında, bir nöbete, bir sarhoşluk, baygınlık âni yaşadıklarında, teklifi anlamda hangi dinde olurlarsa olsunlar, tekvinî anlamda Müslüman olduklarını belirtiyor. Cezbe ânında tabiatla bütünleştiklerini, birleştiklerini ifade ediyor.

2.9. “Şiirin Umudu”: Kapkıner, şiirin bir yenilgi işi, şairlerin de birer mağlup olduklarını söyledikten sonra, bu sebeple şiirin bir umut olduğunu, zira ancak yenilenlerin umduklarını söyler. “Gömleği arkadan yırtılmamış, gömleği kana bulanmamış, ...yani yenilmemiş, rahat, müreffeh ve muzaffer adamlardan şiir çıkmaz.” (Kapkıner, 2001: 50) Şair, yenilgilerle olgunlaşmış kişidir. Bu bahiste “Açmazın dillendirilişidir şiir. Şiir açmazın açmaz olduğunu söyler. İfade edemeyişi ifade eder.” (Kapkıner, 2001: 48) şeklinde tanımlar şiiri. Şiirin insanları kendine getirdiğini, sarhoşluktan uyandırdığını, gündelik hayatın sıradanlığından ayılttığını ifade eden Kapkıner, gene tasavvufi paralellikler kurarak, şiirin gerçek işlevini bize hatırlatmış olur: “O halde irfani boyutu olan şiir, sizi kendi dehşetinize, ayıbınıza, eksiğinize, yaranıza, başağrınıza kıskırtır ve böylece arif olursunuz.” (Kapkıner, 2001: 43) “Şiir sizi aşka kıskırtır.” (Kapkıner, 2001: 43) der. “Has şiir, bizim münasebetler dünyamızdan sıyrılıp varoluşsal âleme sıçramış, ordan mahlûkatın tesbihini ulaştırmakta.” (Kapkıner, 2001: 47) ifadeleri, Kapkıner’in gerçek şiirden en anladığını ve şiirin derin anlamını/işlevini ortaya kor. Şiirin anlaşılmasını zorlaştıran, okurların tepki vermelerine sebep olan da onun bu derinliğidir (Kapkıner, 2001: 47).

2.10. “Şiirin Bedeli”: Bu bahiste Kapkıner, Yusuf peygamber örneğinden hareket eder ve şairi Yusuf peygambere, şiiri de onun kanlı gömleğine benzetir. Şairin aşkı onu cümle âleme tabiri caizse rezil etmeli, mahremiyetini ifşa etmeli, onun cümle âleme ayıplarını göstermelidir. Şiir, şairi, kuyulara attırmalı, pazarlara çıkarmalıdır, diyerek, şairlerin şiirlerinin bedelini ödemelerinin gerektiğini ifade eder. Kısacası, şair, yazdığı şiirinin bedelini hayatıyla ödemeli, şiir, Yusuf’un gömleği gibi kör gözleri açmalıdır. İnsanlara basiret açılmalıdır.

2.11. “Şiirin Acılık, Acıklılık ve Acıktırıcılığı”: Şiir sorunlarımıza çözüm bulmaz. Şiir bizi tatmin etmez. Şiir bizi acıtır. Kıskırtır ama asla doyurmaz. Şiir durum tesbiti yapar. Açlığımızı anımsatır. Kafamızı karıştırır.

2.12. “Şiirin İşlevi: Münasebetsizlik”: Kapkıner, aşkı, birini münasebetsizce sevmek olarak tanımlar. Şiir de böylesine bir münasebetsizliktir ve içimizdeki aşkı kıskırtır. Şiir provokatördür. Tahrik edicidir.

2.13. “Şiirin Zamanı”: Şairi elektrik akımına kapılmış, trans halinde biri olarak gören Kapkıner, şiirin zamanının işte bu çarpılma, dağılma zamanı olduğunu ifade eder. Şiiri çarpılma anında çıkarılan hırıltılı seslere benzetir. Şiirin zamanından, buradaki gibi şiirin oluşumunun zamanının anlaşılması gerektiğini söyler. Ayrıca şiirin söylenme/yazılma zamanından ve bir de okunma zamanından bahseder. Kapkıner, şiirin söylenme/yazılma zamanının ise hüznü zamanlara denk geldiğini söyler. Ayrıca bütün sanatçılar gibi, şairlerin de geceleri şiir yazdıklarını

belirttikten sonra, seher vakitlerinin dînen bereketli, değerli zamanlar oluşu gibi, bu zaman dilimlerinde yazılan şiirlerin de dindeki ifadesiyle “rüyayı sadıka” olduğunu belirtir.

2.14. “Şiirin Mekânı”: Genellikle şiirlerin güzel, hoş, doğal manzaraların içinde yazıldığını düşünülüğünü söyleyen şair bu genellemeye karşı çıkar. Şair olmayan insanların düz, normal, alışılmış kişiler olmasına karşılık, şair, nasıl ki muhalif, farklı, negatif bir kişi ise, şiirin mekânı da sanılanın aksine, “kapalı, karanlık, mum ışığına ihtiyaç duyulan, loş...” (Kapkıner, 2001: 69) gibi sıfatlara sahip olmalıdır.

2.15. “Şiirin Evrenselliği”: Şiirin evrenselliğini sağlayan niteliklerinden biri, yukarıda ne olduğundan bahsettiğimiz münasebetsizliğidir. İkincisi, şiirin göndermelerinin, aşkınlığıdır. Nesneleri yerel de olsa göndermeleri aşkın olmalıdır. “Ana derken kendisini doğuran kadını söyleyen şiir evrensel değil, ana derken aşkın boyutları olan bir anneyi tedai ettiren şiir evrensel.” (Kapkıner, 2001: 71) Şiiri evrensel kılan bir başka özelliği kışkırtıcılığıdır. Yerlilik ve yerellik şiirin evrenselliğine engel olmaz. Evrensel şiirin konusu varoluş ve insan iken, evrensel olmayan şiir, olaylara yöneliktir.

2.16. “Şiirin Dalaleti”: Kapkıner, şiirin insana bilmediği dünyaların ufuklarını açtığını söyler. Bildiği dünyadan daha ötede bambaşka dünyalar olduğunu ifade eder. Şiirin insanı yolundan saptırdığını, ancak bu dalaletin ardından bir hidayetin geldiğini belirtir. Şiirin dalalet ederek delalet ettiğini söyler. Şiirin işlevi, insanın dünyasını genişletmesi, onu harikulade dünyalara ulaştırmasıdır.

2.17. “Şiirin Ayıbı”: Şiirin “ayıbı”ndan kastının, Kapkıner, “terbiyesizlik” olmadığını, bu kavramın “insan ayıbı”, “varlık ayıbı”, “özürlülük” gibi anlaşılması gerektiğini söyler. Şiir münasebetsizliktir, derken, şairin kastettiği bağlamda bir “ayıp”tan söz edilebilir. Sanatçı, sonuçta kendi mahremiyetini şiirinin malzemesi kılmaktadır.

2.18. “Şiirin Encamı”: Hölderlin’in “İnsan yeryüzünde şairane mukimdir.” sözüne dikkat çeken Kapkıner, bu bahiste, şiirle düzyazı arasında bir zıtlık kurar ve şiirin tevhide, nesrinse şeytani olduğunu söyleyecek kadar ileri gider. Burada Kapkıner’in, şiiri daha çok bir “mazlumiyet hali” olarak gördüğünü söylemek mümkündür.

3. Murat Kapkıner’in Poetikasına Toplu Bakış:

Murat Kapkıner’in poetikası okunduğu zaman, onun şiir hakkında söylediklerinin “1. Şiir nedir? 2. Şair kimdir? 3. Şiirin işlevi nedir? 4. Şiir nasıl yazılır? 5. Evrensel şiirin özellikleri nelerdir? 6. Şiirde anlam problemi, 7. Şairin eğitimi, 8. Şiir okuyucusu, 9. Şiirin amacı...” olmak üzere dokuz başlıkta planması toplanabileceği görülür. Şimdi bu başlıkları kısaca açmaya çalışalım:

3.1. Şiir nedir? Kapkıner poetikasının pek çok yerinde şiirin ne’liği üzerinde durulur. Kapkıner’e göre iyi şiir, ifade edemeyiş bir kez daha ifade edemeyişin ifadesidir (Kapkıner, 2001: 18). Aşk Allah’a marifet yoluyla keşif ise, şiir de bu keşfin dilidir (Kapkıner, 2001: 32). Açmazın dillendirilişidir (Kapkıner, 2001: 48). Herkesin unutmak için milyar uğraşla kaçtığı kişinin ayıbıdır (Kapkıner, 2001: 51). Şiir bir elektrik çarpması sırasında çıkarılan hırıltılı seslerdir (Kapkıner, 2001: 60). Bütünüyle “negativ” bir insanlık lügatidir (Kapkıner, 2001: 71). Poetikanın pek çok yerinde geçtiği gibi, şiir münasebetsizliktir. Kapkıner şiiri, insanın Allah’a varma yolunda verdiği mücadelenin, bu yolculuğun dili olarak görür. Ona göre hayatta her şey yolunda giderken, her şey büsbütün istikrarlı iken, şiir ortaya çıkıp bu istikrarı bozar. İnsanları huzursuz eder. Olumsuzluklar içerir. İnsanın daracık dünyasını sarsarak onu daha üstün, daha değerli kılmanın yollarını arar.

3.2. Şair kimdir? Şairi metafizik âlemle fizik âlem arasında bir yerde tasavvur eden Kapkıner, şairin kendisi gibi olmayan sıradan insanlara metafizik âlemin derinliklerinden kimi sırlar ifşa ettiğini söyler. Şairi “çevrim aleti” olarak tanımlar (Kapkıner, 2001: 21). Şair bir yenilgi

ustasıdır. Daima yenilir. “Gömleği arkadan yırtılmamış, gömleği kana bulanmamış, ...yani yenilmemiş, rahat, müreffeh ve muzaffer adamlardan şiir çıkmaz.” (Kapkîner, 2001: 50) der. Genelde sanatçıyı “...bütün kirli çamaşırlarını ortaya dökmek zorunda kalmış, kendine ait sırrı olmayan adam.” (Kapkîner, 2001: 51) olarak tanımlayan Kapkîner, şairi de bu doğrultuda anlar. Şair, metafizik âlemden bize haberler ulaştıran esrarlı bir kişidir.⁸ Deliliğe yakındır. İnsanları uyandırmaya çalışır. Kendi dünyalarındaki hırsları içinde kendi varlıklarını unutmış insanlara gerçek değerlerini hatırlatır. Şair yadırganır. Ayıplanır. Küçümsenir, horlanır. Hemen bütün evliyamız şairdir, diyen Kapkîner, şairi Allah yoluna kendini adanmış bir arif⁹ olarak görür. Ona göre, kalabalıkların doğrultusu ne tarafa ise şairin doğrultusu tam tersinedir. Negatiftir. Sıra dışıdır. Beklenmediktir. Münasebetsizdir.

3.3. Şiirin işlevi nedir? Kapkîner, “(Şiir) sizi bir tür delilik veya bir tür rüya ile saçma alana itekler: O saçmalıkta izah edemediğiniz bir kemali duyumsarsınız.” (Kapkîner, 2001: 21) cümleleriyle, şiirin işlevine değinmiş olur. Şiir, insanı bilindik dünyasından uyandırmak, insanı huzursuz etmek, yetersizliğini vurgulamak için vardır. Şiirin insanı kendine getirdiğini, sarhoşluğunu giderdiğini söyler. “Has şiir, bizim münasebetler dünyamızdan sıyrılıp varoluşsal âleme sıçramış, ordan mahlûkatın tesbihini ulaştırmakta.” (Kapkîner, 2001: 47) cümlesi, Kapkîner poetikasının anahtar cümlelerindendir. Şair, iki âlem arasında kalmış ve bu iki âlemden, bizim bilmediğimiz âlemden bizim bildiğimiz âleme sözler aktaran kişi ise, şiirin işlevi de insanlara asıl âleme, gerçek âleme uyandırmaktır. Bunun hemen ardından, yanlış anlaşılmalara önlemek için, Kapkîner, şiirin çözüm bulucu, tedavi edici bir yönünün olmadığını da ifade eder.

3.4. Şiir nasıl yazılır? Kapkîner, Necip Fazıl’ın bazı şiirlerini nasıl yazdığını anlattıktan sonra, şiirin kendisi ile o şiirin yazılmasına sebep olan olay ya da bahanesi arasında doğrudan bir ilişki olmayabileceğini söyler. Şiir çok derin bir hakikate işaret edebilir ama şair, o hakikati çok basit bir olayla bulmuş olabilir. Dolayısıyla, şiirin yazılışı ile ortaya çıkan sonuç arasında doğrudan bir ilişki olmayabilir. Ayrıca şiirin yazılma zamanı ve mekânı ile ilgili olarak da Kapkîner kimi sınırlandırmalar olabileceğini söyler. Gecelerin ve seher vakitlerinin şiir yazmaya daha müsait olduğunu düşünür. Şiir yazmak için, sanıldığı aksine, doğal güzelliklerle bezeli mekânlar aranmasını doğru bulmaz. Zıddına, şiir yazma mekânlarının daha düz, daha kasvetli ortamlar olabileceğini ifade eder.

3.5. Evrensel şiirin özellikleri nelerdir? Kapkîner, şiirin evrensel olabilmesi için, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız şekilde, “münasebetsiz” olması gerektiğini, yerel nesnelere sahip olsa da “aşkın” göndermelere sahip olması gerektiğini ifade eder. Ayrıca kıskırtıcılık ve varoluşa/insana yönelik olmanın da şiiri evrenselleştireceğini söyler.

3.6. Şiirde anlam problemi Kapkîner’e göre, şiirin anlamının şairin karnında olduğunu iddia eden geleneksel görüş yanlıştır. Şiirin derin anlamı şiirin içindedir. Kapkîner, şiirin anlamının “tarafeyn” olabileceğini söyler. Genellikle Divan şiiri için söz konusu edilen, şiirin hem kişisel aşka hem de ilahi aşka göndermelerde bulunabilecek çağrışımlar içermesi meselesini örnek verir. Dolayısıyla şiir, iki anlamlılığa, çok anlamlılığa sahip olabilir. Şiirin nesnesinin bilinmemesinin, şiirin anlamını zorlaştırabileceğini ifade eder. Gerçek, has şiirlerin anlaşılması daha güçtür. Zira münasebetli âlemlerden uyandırıp bizi münasebetsiz âlemlerden haberdar etmeye çalışan halis şiir, okurlar tarafından sıklıkla “anlaşılmaz” olmakla nitelenir.

⁸ Kapkîner’in bu ve benzeri görüşleriyle Necip Fazıl’ı anımsattığı bir gerçektir. Gerek poetikasında gerekse şiirlerinde Necip Fazıl’ın, şairin iki âlem arasında bir aracı olduğunu ifade eden görüşlerine rastlanır. “Ben o kutsi nefesin üflediği kâşım / Ses onun, ben imzâmı atmışım, atmamışım...” (Kısakürek, 1990: 97) dizeleri, Necip Fazıl’la Kapkîner’in “şair”e yükledikleri anlamın paralellliğini göstermektedir.

⁹ “Arif”, İslam tasavvufunda şöyle anlaşılır: “Allah Teala’nın kendi zatını, sıfatlarını, isimlerini ve fiillerini müşahede ettirdiği kimse. Müşahede ve temaşadan hâsıl olan bu bilgiye marifet, bu bilgiye sahip olan şahsa da arif denir.” (Uludağ, 2002: 45)

3.7. Şairin Eğitimi Murat Kapkîner, usta – çırak ilişkisini şairin eğitiminde mutlak görür. Yeteneğin yetmeyeceğini düşünür. Özgünlüğü elde etmek için bir eteğe yapışmak gerektiğini söyler. Yeryüzünde hiçbir disiplinin ustasız olamayacağını söyleyen Kapkîner, şiir için de bunu gerekli görür.

3.8. Şiir okuyucusu Şiir okuyucusunu ya da dinleyicisini genellikle şiirde anlam problemi ile ilişkili olarak anan Kapkîner, şiir okuyucusunun ya da dinleyicisinin belli bir donanımına sahip olması gerektiğini düşünür. Bazen şiire, sahip olduğundan daha büyük anlamlar yüklemenin de şiiri anlamayı zorlaştırdığını, okurun bu noktada hatalı davrandığını belirtir.

3.9. Şiirin amacı Şiirin ne için olduğuna kafa yoran Kapkîner, bu duruma iki farklı düzlemde cevap verir. Şiir yazılırken “hiçbir şey için değildir”. “Meydana geldikten sonraysa her şeydir.” der. Şiirin “yeşil romanlar”¹⁰ gibi bir çözüm önerme derdi taşımadığını ifade ederken, şiirde bir mesajı açıkça vermek gibi basitlikleri onaylamadığını da belirtmiş olur.

Sonuç

Murat Kapkîner’in poetikası metafizikî/dinî/tasavvufî yönü ağır basan bir poetikadır. Kapkîner’in referansları Kur’an-ı Kerim, peygamberimizin hadisleri, Mevlana, Yunus gibi İslam tasavvufunun önemli isimleridir. Bu isimlere Kierkegaard, Nietzsche gibi varoluşçu filozofları da eklemek gerekir. Alaattin Karaca’nın Türk poetikasının, Tanzimat’tan sonra dini/mistik/metafizik ve din dışı/pozitivist/materyalist olmak üzere iki ayrı çizgi takip ettiği belirlenmesi hatırlanırsa, Kapkîner’in bu çizgilerden ilkinin takip ettiğini söylemek zor olmayacaktır. Asaf Halet Çelebi ve Necip Fazıl’ın poetikaları da dâhil olmak üzere, modern edebiyatımızda dine bu kadar ağırlık veren başka bir poetikadan bahsetmek bilebildiğimiz kadarıyla mümkün değildir. Kapkîner poetikasında şiirin biçimsel yönüyle, plastik tarafıyla çok fazla ilgilenmemiş, daha çok şiirin ve işlevinin ne olduğu gibi sorulara cevap aramıştır. Türk poetikası içerisinde, en çok Necip Fazıl ve Asaf Halet Çelebi’nin poetikalarının Kapkîner’e yakın olduğu söylenebilir. Ayrıca İsmet Özel’in poetikasıyla da kimi bağlantılar kurmak mümkündür.

Sonuç olarak, modern dönemde yazılan poetikalar arasında, İslam tasavvufunu referans alışıyla ve şiirle ilgili alanlarda getirdiği tasavvuf odaklı yaklaşımlarıyla Kapkîner poetikasının ayrı bir yerinin olacağını/olması gerektiğinin altı çizilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Haşim, (1994) **Bütün Şiirleri**, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Birsel, Salah. (1986) **Şiirin İlkeleri**, İstanbul, Broy Yayınları.
- Doğan, Mehmet Can. (1990) **Altı Şair Altı Poetika**, *Yeni Düşünce* gazetesi, 1 Ağustos - 26 Ekim arası altı (6) parça tefrika.
- Doğan, Muhammet Nur. (2002) **Fuzuli’nin Poetikası**, İstanbul, Ötüken Yayınevi.
- Erdoğan, Mehmet. (2006). “Cahit Zarifoğlu’nun Şiire Dair Düşünceleri”, **Kökler dergisi**, sayı: 11, s.126-131.
- Işık, İhsan. (2006) **Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi C. 5.**, İstanbul, Elvan Yayınları.
- Kapkîner, Murat. (1990) **Not Düşüm Besmeleye**, Ankara, Birleşik Yayıncılık.

¹⁰ Popüler edebiyatımız içerisinde, İslami mesajlar vermeyi hedefleyen, sanatsal değerden mahrum birtakım piyasa ürün romanlar, okur nezdinde bu şekilde adlandırılmıştır.

- Kapkıner, Murat. (1994) **Elifbamdan Artakalan**. Konya, Esra Sanat Yayınları.
- Kapkıner, Murat. (1998) **Ademin Müstesna Ölümü**, İstanbul: Beyan Yayınları.
- Kapkıner, Murat. (1999) **Kimsenin Aklına Gelmeyen**, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Kapkıner, Murat. (2001) **Şiir Üzerine Bir Şeyler Söylemek**, İstanbul, Beyan Yayınları.
- Kapkıner, Murat. (tarihsiz) **Anne Ben Artık İyiyim**, Konya, Varide Yayınları.
- Karaca, Alaattin. (2010) **İkinci Yeni Poetikası**, 2. bs., Ankara, Hece Yayınları.
- Karataş, Turan. (2007) **Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karataş, Turan. (2010) **Şiirin Ardında**, İstanbul, Sütun Yayınları.
- Kısakürek, Neci Fazıl. (1990) **Çile**, İstanbul, Büyük Doğu Yayınları.
- Koç, Okan. (2008), “Yahya Kemal’in Poetikası”, **Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi**, sayı: 20, s.165-191.
- Kolcu, Ali İhsan. (2009) **İsmet Özel’in Poetikası**, Erzurum, Salkımsöğüt Yayınları.
- Kolcu, Ali İhsan. (2010) **İlhan Berk’in Poetikası**, Erzurum, Salkımsöğüt Yayınları.
- Kolcu, Ali İhsan. (2010) **Behçet Necatigil’in Poetikası**, Erzurum, Salkımsöğüt Yayınları.
- Maraşlıoğlu, Mehmet (2003) “Cahit Zarifoğlu’nun Poetikası”, **Cahit Zarifoğlu Yürek Safında Bir Şair** içerisinde, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Miyasoğlu, Mustafa. (1993) **Asaf Halet Çelebi**, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Narlı, Mehmet (2007). “Cahit Zarifoğlu İçin Poetik Bir Deneme”, **Hece dergisi**, sayı: 126/127/128: s.160-164.
- Okay, Orhan. (2004) **Poetika Dersleri**, Ankara, Hece Yayınları.
- Sarı, Ahmet. (2006) **Türk ve Alman Poetikasının Kitabı**, Erzurum, Salkımsöğüt Yayınları.
- Sazyek, Hakan. (1999) **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, 2. bs., Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Sazyek, Hakan. (2001) **Şiir Üzerine Şiirler**, İstanbul, Perşembe Kitapları.
- Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi. C. 2.**, (2003) 2. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Tural, Sadık Kemal. (1983). “Şiirin Dünyasına Yaklaşmak”, **Konevi dergisi**, sayı: 10/12/13/15: s.20-22, s.8-10, s.5-9, s.10-15.
- Uludağ, Süleyman. (2002) **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**. İstanbul, Kabalcı Yayınevi.
- Yaman, Havva Sena. (2005), “Salah Birsal’ın Şiire Dair Görüşleri”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, sayı: 17, s.187-202.